

Kalibrálás nem-determinisztikus sarokszámok esetén

Mihályffy László, KSH (ny.)

XII. Gazdaságmodellezési Szakértői Konferencia
Budapest, 2012. június 4.

Kalibrálás – a feladat

Valószínűségi minta

$$s = \{1, 2, \dots, n\}$$

Célváltozók: y_j, z_j , stb.

Segédváltozók: $x_{1j}, x_{2j}, \dots, x_{mj}$

„Design” súlyok: $w_1^0, w_2^0, \dots, w_n^0$

Kalibrálás – a feladat

Valószínűségi minta

$$s = \{1, 2, \dots, n\}$$

Célváltozók: y_j, z_j , stb.

Segédváltozók: $x_{1j}, x_{2j}, \dots, x_{mj}$

„Design” súlyok: $w_1^0, w_2^0, \dots, w_n^0$

|
Kalibrálás

|
|-----> Valószínűségi minta
|
|-----> $s = \{1, 2, \dots, n\}$
|-----> Célváltozók: y_j, z_j , stb.
|-----> Segédváltozók: $x_{1j}, x_{2j}, \dots, x_{mj}$
|-----> Kalibrált súlyok: $w_1, w_2, \dots, w_n$

A kalibrálás célja

Segédváltozók értékösszege

- a sokaságban: $X_1, X_2, \dots, X_m$ ← ismert
(kontrollok v. sarokszámok, $m < n$)
- becslés a design súlyokkal: $\hat{X}_1, \hat{X}_2, \dots, \hat{X}_m$
- becslés a kalibrált ’’ : $\hat{X}_1^{\text{kal}}, \hat{X}_2^{\text{kal}}, \dots, \hat{X}_m^{\text{kal}}$

Cél (egyben követelmény):

1. $\hat{X}_1^{\text{kal}} = X_1, \hat{X}_2^{\text{kal}} = X_2, \dots, \hat{X}_m^{\text{kal}} = X_m$
2. A design- és a kalibrált súlyok legyenek „közel” egymáshoz

A legegyszerűbb kalibrálási feladat:

Minimalizáljuk a

$$\sum_{j=1}^n (w_j - w_j^0)^2 / w_j^0$$

távolságfüggvényt (2 .követelmény)

a
$$\sum_{j=1}^n x_{ij} w_j = X_i, \quad i = 1, 2, \dots, m$$

kalibrálási feltételek mellett (1. követelmény)

A legegyszerűbb kalibrálási feladat tulajdonságai

- w_j zárt alakban felírható
- egy Y értékösszeg (célváltozó) kal. becslése
regressziós becslés:

$$\hat{Y}^{\text{kal}} = \hat{Y} + \sum_{i=1}^m b_i (X_i - \hat{X}_i), \quad b_1, b_2, \dots, b_m$$

regressziós együtthatók, b_i helyett $\hat{b}_i$

- *segédváltozók esetén:*

$$\hat{X}_i^{\text{kal}} = X_i$$

A regressziós becslés szórásnégyzetének becslése:

$$\text{var}(\hat{Y}^{\text{kal}}) = \text{var}(\hat{Y} - \sum_{i=1}^m \hat{b}_i \hat{X}_i) =$$

$$\text{var}\left(\sum_{j=1}^n w_j^0 (y_j - \sum_{i=1}^m \hat{b}_i x_{i,j})\right) \quad (\text{V})$$

a „var” operátor argumentuma a reziduumoknak a design súlyokkal súlyozott összege

A kalibrálás célja

„**Filozófia**”: szoros kapcsolat a **cél-** és a **segédváltozók** között → kalibrált becslések mintavételi hibája kisebb

Alkalmazások:

(1) mintavételi hiba csökkentése, (2) meghiusulás kompenzálása

Megjegyzés: lakossági / háztartásstatisztikai felvételeknél a segédváltozók között dominálnak a demográfiai változók

Kalibrálás – mit nem szabad?

- (1) célváltozó $\neq$ segédváltozó
- (2) a sarokszámok *sokaságbeli* jellemzők

Módosított kalibrálás

~~(2) a sarokszámok sokaságbeli jellemzők~~

Legyenek a sarokszámok: $X_1, \dots, X_{m-1}, \check{X}_m^{\text{kal}}$

Speciális eset:

(i) $\check{X}_m^{\text{kal}}$ egy olyan s_1 mintából származik,
melyre

$$s \subset s_1 \subseteq U$$

ahol $U = \{1, 2, \dots, N\}$ a sokaság ($n \ll N$);

(ii) $x_{1j}, x_{2j}, \dots, x_{mj} \in U \quad \forall j$

Értékösszeg becslése módosított kalibrálási eljárás esetén

A sarokszámok: $X_1, \dots, X_{m-1}, \check{X}_m^{\text{kal}}$

$$\hat{Y}^{\text{kal}} = \hat{Y} + \sum_{i=1}^{m-1} \hat{b}_i (X_i - \hat{X}_i) + \hat{b}_m (\check{X}_m^{\text{kal}} - \hat{X}_m),$$

$$\check{X}_m^{\text{kal}} = \check{X}_m + \sum_{k=1}^{m-1} \hat{b}'_k (X_k - \check{X}_k)$$

Becsült variancia módosított kalibrálás esetén

$$\begin{aligned}\text{var } \hat{Y}^{\text{kal}} &= \\ &\text{var}(\hat{Y} - \sum_{i=1}^m b_i \hat{X}_i + b_m (\bar{X}_m - \sum_{k=1}^{m-1} b'_k \bar{X}_k) + D)) \\ &= \text{var}(Z_o + Z + D) = \text{var}(Z_o + Z),\end{aligned}$$

ahol

$$D = \sum_{i=1}^{m-1} \hat{b}_i X_i + \hat{b}_m \sum_{k=1}^{m-1} \hat{b}'_k X_k \text{ mintától független tagok összege}$$

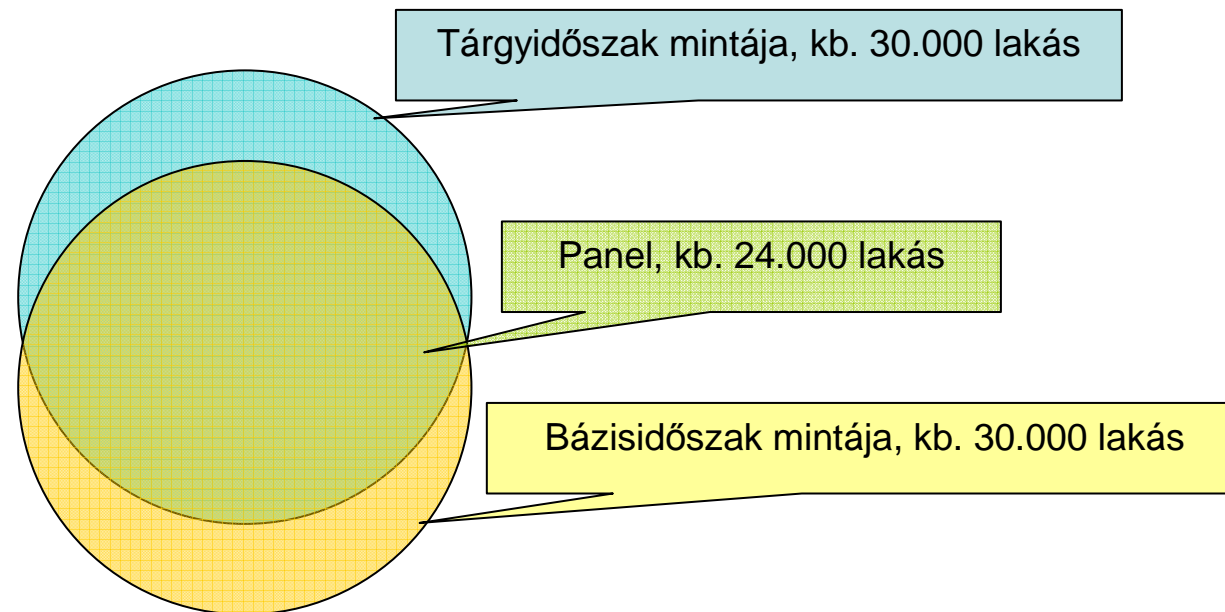
Z_o és Z : reziduumoknak design súlyokkal súlyozott összegei

Alkalmazás:

F: foglalkoztatott, M: munkanélküli, I: inaktív,
MF: áramlás, munkanélküliből foglalkoztatott,
FM: foglalkoztatottból munkanélküli —
sokaságbeli adatok

				<i>Tárgyidőszak(t₂)</i>	
				Új	Állomány
<i>Bázis- időszak(t₁)</i>	FF	MF	IF	F _{be}	F
	FM	MM	IM	M _{be}	M
	FI	MI	II	I _{be}	I
Kilépő	F _{ki}	M _{ki}	I _{ki}		
Állomány	F ₀	M ₀	I ₀		

Egymás utáni negyedévek mintái és a panel a munkaerő-felmérésben (MEF)

Állapotváltozások és állományok becslése a munkaerő-felmérés (MEF) alapján

				<i>Tárgyidőszak(t₂)</i>	
				Új	Állomány
<i>Bázis- időszak(t₁)</i>	$\hat{F}F$	$\hat{M}F$	$\hat{I}F$	$\hat{F}_{be}$	$\check{F}$
	$\hat{F}M$	$\hat{M}M$	$\hat{I}M$	$\hat{M}_{be}$	$\check{M}$
	$\hat{F}I$	$\hat{M}I$	$\hat{I}I$	$\hat{I}_{be}$	$\check{I}$
Kilépő	$\hat{F}_{ki}$	$\hat{M}_{ki}$	$\hat{I}_{ki}$		
Állomány	$\check{F}_0$	$\check{M}_0$	$\check{I}_0$		

Állapotváltozások és állományok becslése a munkaerő-felmérés (MEF) alapján (*folyt.*)

Változók funkciója

Minta	Demográfiai változók	$\check{F}_0, \check{M}_0, \check{I}_0$	$\check{F}, \check{M}, \check{I}$
Bázisidőszak	segédváltozó	célváltozó	—
Tárgyidőszak	segédváltozó	—	célváltozó
Panel	segédváltozó	segédváltozó	segédváltozó

Célváltozók a panelben: állapotváltozások
($\hat{F}M, \hat{M}F, \hat{I}F$, stb.)

Köszönöm a figyelmet!